

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ / ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Ημερομηνία: Πέμπτη 7 Ιανουαρίου 2016

Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- B1.** Γιατί νομίζω ότι, για όσους έχουν συκοφαντηθεί άδικα, είναι αίτιοι πολύ μεγάλων αγαθών αυτοί, που τυχόν τους αναγκάσουν να λογοδοτήσουν για τις πράξεις της ζωής τους. Γιατί, εγώ έχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ώστε έχω την ελπίδα, και αν κάποιος τυχαίνει να φέρεται άσχημα (ή εχθρικά) σε μένα, όταν με ακούσει να μιλάω για όσα έχω κάνει, ότι θα αλλάξει γνώμη και θα με θεωρήσει πολύ καλύτερο στο μέλλον. Έχω λοιπόν την αξίωση, κύριοι βουλευτές, αν σας αποδείξω μόνο αυτό, ότι δηλαδή διάκειμαι φιλικά προς το παρόν πολίτευμα και ότι έχω αναγκαστεί να συμμετέχω στους ίδιους κινδύνους με σας, να μην ωφεληθώ σε τίποτα περισσότερο (ή να μην υπάρξει καμία ωφέλεια σε εμένα).

[Για την απόδοση του χωρίου στη νέα ελληνική αξιοποιήθηκαν:
α) Λυσίας, Υπερασπιστικοί Λόγοι, I, Εισαγωγή, Μετάφραση, Σχόλια, Γ.Α. Ράπτης - Πρόλογος, Χ. Τσολάκης, Θεσσαλονίκη, Ζήτρος, 2002. β) Λυσίας, Λόγοι, I-II, Μετάφραση, Σχόλια, Σ. Τζουμελέας, Αθήνα, Ζαχαρόπουλος. γ) τα αντίστοιχα γλωσσικά σχόλια που περιλαμβάνονται στο βιβλίο του μαθητή και στο βιβλίο του καθηγητή των Ρητορικών Κειμένων.]

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΡΛ2Α(α)

B2. α.

Ο Μαντίθεος στο πλαίσιο της δοκιμασίας του ως βουλευτής κατηγορήθηκε ότι υπηρέτησε ως ιππέας την εποχή των Τριάκοντα. Ο κατήγορος ή οι κατήγοροι, εκμεταλλεζόμενοι προφανώς το μίσος των δημοκρατικών Αθηναίων για τους Τριάκοντα και τους οπαδούς τους ελπίζουν στην καταδίκη του Μαντίθεου και στην ακύρωση της εκλογής του, αν και έχουν περάσει αρκετά χρόνια από τότε.

Ο κατηγορούμενος αρχίζει την απολογία του με έναν πρωτότυπο και απροσδόκητο τρόπο (σχήμα απροσδοκίτου) ξαφνιάζοντας και εντυπωσιάζοντας τους δικαστές, καθώς εκφράζει την ευγνωμοσύνη του προς τους κατηγορούς του («**πολλήν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας**»). Το αναμενόμενο θα ήταν ο κατήγορος να διακατέχεται από εχθρικά αισθήματα προς τους κατηγορούς του και όχι να τους ευγνωμονεί. Η έκφραση ευγνωμοσύνης δηλώνεται emphatically με την πρόταξη του ποσοτικού επιθέτου «**πολλήν**», που ενισχύει τη σημασία του ουσιαστικού «**χάριν**», καθώς και με το υπερβατό σχήμα («**πολλήν ἂν αὐτοῖς χάριν**»).

Μια ανάλογη έκφραση ευγνωμοσύνης προς τον κατήγορο υπάρχει και στον Ὑπέρ Ἀδυνάτου λόγο του ρήτορα: «**Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὦ βουλή, τῷ κατηγορῶ, ὅτι μοι παρεσκεύασε τόν ἄγωνα τουτονί**».

Με τον τρόπο αυτό ο ρήτορας επιδιώκει να προκαλέσει την προσοχή των δικαστών (πρόσεξις) και να κερδίσει την εύνοια τους. Με την υποθετική πρόταση («**εἰ μή συνήδη τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντός τρόπου κακῶς ἐμέ ποιεῖν**») αναφέρει την προϋπόθεση υπό την οποία θα εξέφραζε την ευγνωμοσύνη του προς τους κατηγορούς του. Το «**βουλομένοις**» δείχνει την πρόθεση των κατηγορών και το «**κακῶς ἐμέ ποιεῖν**» τον σκοπό της κατηγορίας. Ο Μαντίθεος είναι βέβαιος πως οι κατήγοροί του είναι άνθρωποι μοχθηροί που θέλουν να τον βλάψουν με οποιοδήποτε μέσο («**ἐκ παντός τρόπου**»). Εκφράζοντας τη βεβαιότητά του για την πρόθεση της κατηγορίας επιδιώκει να

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΡΛ2Α(α)

μειώσει ηθικά τους κατηγορούς του και να δημιουργήσει μια δυσμενή εντύπωση των δικαστών προς αυτούς.

Το περιεχόμενο του υποθετικού συλλογισμού «**εἰ μή ... κατηγορίας**», καθώς είναι πρωτότυπο και αναπάντεχο, δεν μπορεί να μείνει αναιτιολόγητο. Η περίοδος που ακολουθεί («**ἤγοῦμαι γὰρ ... καταστήναι**») αιτιολογεί και αποσαφηνίζει την προηγούμενη. Ὅσοι συκοφαντούνται άδικα («**τοῖς άδίκως διαβεβλημένοις**»), καθώς είναι υποχρεωμένοι να αντικρούσουν τις κατηγορίες και να μιλήσουν δημόσια για τη ζωή τους, αποκομίζουν τα «**μέγιστα άγαθά**». Ο Μαντίθεος κατατάσσοντας τον εαυτό του στους «**άδίκως διαβεβλημένους**» δημιουργεί και πάλι κλίμα συμπάθειας για τον εαυτό του (εὐνοια) και δυσμενές για τους κατηγορούς του, αφού τους παρουσιάζει ως κοινούς συκοφάντες.

β.

Η δοκιμασία, η υποχρεωτική δηλαδή εξέταση των αρχόντων, αιρετών και κληρωτών, η οποία απέβλεπε στο να διαπιστωθεί αν ήταν άξιοι του λειτουργήματος που είχαν κληθεί να αναλάβουν, γινόταν αρχικά ενώπιον της Βουλής των Πεντακοσίων. Σ' αυτή αναφέρεται εδώ ο Μαντίθεος. Η Βουλή των Πεντακοσίων αποτελείτο από πενήντα μέλη που προέρχονταν από κάθε μία από τις δέκα φυλές. Οι βουλευτές αναδεικνύονταν με κλήρωση από τους δήμους. Το ουσιαστικό έργο της ολομέλειας της Βουλής ήταν η έκδοση των προβουλευμάτων (προετοιμασία των προτάσεων που θα υποβάλλονταν στην εκκλησία), η άσκηση ορισμένων δικαστικών αρμοδιοτήτων, ο έλεγχος του έργου των αρχόντων και η διεκπεραίωση όλων γενικώς των έργων που δεν είχαν ανατεθεί στην εκκλησία του Δήμου. Οι βουλευτές είχαν κλείσει το τριακοστό έτος της ηλικίας τους και είχαν αποκτήσει κάποια πολιτική εμπειρία στις συνελεύσεις των δήμων τους. Υποβάλλονταν σε αυστηρή δοκιμασία του ήθους τους πριν αναλάβουν καθήκοντα. Αποζημιώνονταν με ένα μισθό που τον 4^ο αι. π.Χ. έφτανε τους πέντε οβολούς.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΡΛ2Α(α)

Β3. Ο Μαντίθεος επιλέγει λίαν επιτυχώς τα ρήματα **ἀξιῶ** και **δέομαι**. Η αξίωσή του να μην εγκριθεί η βουλευτική εκλογή του μόνο με την αποδεδειγμένη πίστη του στο δημοκρατικό πολίτευμα καταδεικνύει τον σεβασμό του για τον θεσμό της δοκιμασίας. Η παράκλησή του και όχι η αξίωση του προς τους βουλευτές να εγκρίνουν την εκλογή του και να σχηματίσουν τη δέουσα εικόνα για τους κατηγορούς του, εφόσον αποδείξει το «μετρίως βεβιωκώς», αποτελεί δείγμα σεβασμού προς τη Βουλή και προϋδεάζει ανάλογα τους Βουλευτές. Επιπλέον, προκαλεί το ενδιαφέρον τους με τη χρήση του ρήματος «**ἀξιῶ**». Είναι ασυνήθιστο ένας «κατηγορούμενος» να χρησιμοποιεί ένα τέτοιο ρήμα ενώπιον των κριτών του, καθώς δεν είναι σε θέση να αξιώνει. Βέβαια με το ακόλουθο «**μηδέν**» επαναφέρει τη «διασαλευθείσα» τάξη. Η συνδυασμένη χρήση των συγκεκριμένων λέξεων απευθύνεται στο συναίσθημα των δικαστών. Άξιο προσοχής είναι και το υπερβατό «**ἀξιῶ δέ... πλέον εἶναι**» που τονίζει την «αξίωσή» του προκειμένου να παρουσιαστεί υπερήφανος, με υψηλό φρόνημα και με συναίσθηση του μέτρου. Το γεγονός, άλλωστε, ότι θέλει να τον κρίνουν οι Βουλευτές αυστηρότερα καταδεικνύει τον σεβασμό του προς αυτούς · σύμφωνα δε με τον Λογγίνο: «η ανακόλουθη διάταξη λέξεων και εννοιών αποτυπώνει με τη μεγαλύτερη αλήθεια το «εναγώνιον πάθος» και έτσι η τέχνη τείνει να μιμηθεί τη φύση».

Στο συγκεκριμένο χωρίο με την υπενθύμιση της συμμετοχής του στον Κορινθιακό πόλεμο, έμμεσα αναφέρεται στο ήθος των κριτών του. Εκτός τούτου, είναι γνωστό πως τα δημοκρατικά φρονήματα και οι αγώνες για τη δημοκρατία σε χαλεπούς καιρούς, όπως την εποχή των Τριάκοντα, συγκινούσαν ιδιαίτερα τους Αθηναίους και έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στη δοκιμασία των αρχόντων. Δεν αρκούσε όμως μόνον η δημοκρατική διαγωγή για την ανάληψη ενός δημόσιου αξιώματος. Έπρεπε ο εκλεγμένος άρχοντας να διαθέτει και το κατάλληλο ήθος. Ο Μαντίθεος ζητά από τους βουλευτές να εγκρίνουν την εκλογή του σε βουλευτή, μόνον εφόσον αποδείξει ότι πληροί όλες τις προϋποθέσεις. Η «αξίωση» αυτή είναι εύστοχη επικοινωνιακά, καθώς υπογραμμίζει

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΡΛ2Α(α)

την αξία του και «εξασφαλίζει» την εύνοια των Βουλευτών. Βέβαια αυτό είναι ένα ρητορικό τέχνασμα του Λυσία, καθώς ούτως ή άλλως οι Βουλευτές υποχρεωτικά θα υπέβαλλαν στον δοκιμαζόμενο Μαντίθεο καθιερωμένες ερωτήσεις που αφορούσαν όλη του τη ζωή.

B4. Βλέπε κεφάλαιο Γ' Ρητορεία και Σοφιστική, σελ 13, «Ο Πλάτων αρνείται να χαρακτηρίσει ..... ο Ισοκράτης την ονομάζει «φιλοσοφίαν».

B5.

α.

ετυμολογία: εἶναι, λέγοντος, εἰμί, λόγους

άστατος: καταστῆναι, καθεστηκόσι

καθηγητής: ἡγοῦμαι, ἡγήσεσθαι, ἡγεῖσθαι

β.

συνήδειν: εἶδηση

διαβεβλημένοις: διαβολή

δέομαι: ἔνδεια

γ.

παντός: οὐδενός

ἀηδῶς: ἡδέως

εὔνους: δύσνους

χείρους: κρείττους

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δ1. Εξαιτίας, βέβαια, μικρού χρονικού διαστήματος, άνδρες Αθηναίοι, θα αποκτήσετε κακή φήμη και θα κατηγορείστε από αυτούς που θέλουν να διασύρουν την πόλη ότι (ή επειδή) σκοτώσατε (καταδικάσατε σε θάνατο) τον Σωκράτη που ήταν άνδρας σοφός. Γιατί σίγουρα θα ισχυριστούν ότι εγώ είμαι σοφός, αν και δεν είμαι, αυτοί που θέλουν να σας κατηγορούν. Αν λοιπόν περιμένατε λίγο καιρό, αυτό (δηλ. ο θάνατός μου) θα συνέβαινε σε εσάς από μόνο του· γιατί βλέπετε βέβαια ότι η ηλικία μου είναι πια μακριά από τη ζωή και κοντά στον θάνατο. Και λέγω αυτό όχι σε όλους εσάς αλλά σε αυτούς που με καταδίκασαν σε θάνατο. Κι ακόμη λέω αυτό εδώ σε αυτούς τους ίδιους. Ίσως νομίζετε, άνδρες Αθηναίοι, ότι εγώ έχω καταδικαστεί από έλλειψη τέτοιων λόγων (επιχειρημάτων) με τους οποίους θα σας έπειθα, αν είχα τη γνώμη πως πρέπει να κάνω και να λέω τα πάντα ώστε να αποφύγω την καταδίκη.

Δ.2. α. πλείονος-πλέονος, ἀνδρί, ὦ Σώκρατες, οὔ, πᾶσι(ν)

β. σχοίη, ἀποκτενεῖτε, οὔσης, οἶει, ἀπόφυγε

Δ.3. α.

ἐνεκα χρόνου: επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στη ρηματική περιφραση ἔξετε καί αιτίαν

ἀνδρα: ονοματικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο Σωκράτη

σοφόν: κατηγορούμενο στο εννοούμενο υποκείμενο ἐμέ μέσω του απαρεμφάτου

εἶναι του συνδετικού ρήματος εἰμί

πάντας: ονοματικός ομοιόπτωτος κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ὑμᾶς

λόγων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο ἀπορία

τήν δίκην: αντικείμενο του απαρεμφάτου ἀποφυγεῖν

β.

«Εἰ γοῦν περιμείνατε ὀλίγον χρόνον»: Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση που εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο εἰ, εκφέρεται με **οριστική ιστορικού χρόνου** «περιμείνατε» και καθώς στην κύρια πρόταση υπάρχει απόδοση **δυνητική οριστική** «ἂν ἐγένετο» σχηματίζει υποθετικό λόγο του **Μη Πραγματικού**.

Απλή Σκέψη: «Εἰ γοῦν περιμείνατε ὀλίγον χρόνον, ... ἂν γένοιτο» (μετατρέπουμε το εἰ με οριστική ιστορικού χρόνου σε εἰ με ευκτική και την δυνητική οριστική της απόδοσης σε δυνητική ευκτική)

Παρατήρηση

Για την απόδοση στη νέα ελληνική του αγνώστου κειμένου τις απαντήσεις στις συντακτικές και γραμματικές παρατηρήσεις στηριχτήκαμε στην εξής βιβλιογραφία

1. Μιχ. Οικονόμου, Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Α' Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1990
2. Μιχ. Οικονόμου, Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών Παν/μίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1984
3. Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας Α' Λυκείου
4. Α.Β. Μουμτζάκης, Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Α', Β', Γ' Λυκείου
5. Eduard Schwyzer, Η σύνταξη της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας, εκδόσεις Δ.Ν. Παπαδήμα, Αθήνα, 2002
6. J. Humbert, Syntaxe Grecque, μτφρ: Γ. Κουρμούλη, Αθήνα, 1954
7. Νικ. Τζουγανάτου, Σύνταξις της Αρχαίας Ελληνικής, Ο Υποτεταγμένος Λόγος, εκδόσεις ΕΣΤΙΑ, Αθήνα, 1963
8. Αχ. Α. Τζάρτζανου, Συντακτικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1965
9. HENRY G. LIDDELL και ROBERT SCOTT, Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσης, εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗ, Αθήνα
10. LIDDELL & SCOTT, Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσης, εκδόσεις ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ, Αθήνα 2007

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΡΛ2Α(α)

11. Ιωάννη Σταματάκου, Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης, εκδόσεις ΦΟΙΝΙΞ, Αθήνα, 1972
12. Γεωργίου Παπανικολάου, Λεξικόν των Ρημάτων της Αττικής Πεζογραφίας, εκδόσεις ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ, Αθήνα, 1982
13. Α. Γεωργοπαπαδάκου, Λεξικό των Ανωμάτων Ρημάτων της Αρχαίας Ελληνικής, εκδόσεις ΜΟΛΧΟ, Θεσσαλονίκη, 2006
14. Γ. Μπαμπινιώτη, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα, 1998
15. Εμμ. Κριαρά, Λεξικό της σύγχρονης ελληνικής και δημοτικής γλώσσας, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1997